

ARBEIDSLIV I UBALANSE

MANIFEST
SENTER FOR
SAMFUNNSANALYSE

NOTAT NR. 3 – 2010

OFFENTLIG ANBUD, SOSIAL DUMPING

RenoNorden-saken og kommunal konkurranseutsetting

Avsløringene knyttet til avfallsfirmaet RenoNorden viser oss anbudskapitalismens sanne ansikt. Saken setter Frp og Høyres politikk i skammekroken og utfører de rødgrønne partiene: Vil de stille til valg mot konkurransetsetting i 2011?

Mandag 23. august gjennomførte Arbeidstilsynet og politiet rassa mot Norges største renovasjonsfirma, RenoNorden AS. Selskapet har kontrakter på konkurranseutsatt søppeltømming i 98 norske kommuner, inkludert Oslo. I Dagbladets avsløring 24. august anklages firmaet for å presse kostnadene ned og fortjenesten opp gjennom grov og ulovlig utnyttelse av østeuropeiske arbeidere.

ALVORLIGE PÅSTANDER

Tidlig i 2010 mottok Manifest senter for samfunnsanalyse urovekkende meldinger om alvorlig sosial dumping i regi av RenoNorden. Via Norsk Transporarbeiderforbund fikk vi innblikk i de østeuropeiske arbeidernes historier om forhold vi må tilbake til tidlig på 1900-tallet for å finne maken til i Norge. Følgende punkter er noen av arbeidernes *påstander*.

- «Jobbintervju» som RenoNorden inviterer til i Bulgaria foregår uten intervju. 150 bulgarere møtte fram. 20 ble plukket ut basert på høyde, styrke, kroppsbygning. 5 ble plukket ut som «reserve», de skulle komme til Norge ved behov.
- **Arbeiderne måtte betale 400 euro (over 3000 kroner) for å komme til Norge. 225 euro var reiseutgifter, resten avgift for «jobbintervjuet». De fikk ingen kvittering for innbetalingen.**
- Ansatte ble innkvartert i et næringslokale på Kløfta. Ni personer måtte sove sammen på 60 kvadratmeter. De lå på tynne madrasser rett på gulvet og delte ett bad. Noen ble innkvartert i Oslo, blant annet på gulvet under en trapp og i en vedbod.
- Opplæring skjedde ved at de ansatte ble pålagt å ta seg fra Kløfta til Oslo, hvor de fikk kart og beskjed om å kjøre rutene og selv merke av hvor avfallscontainerne sto. Dette foregikk på helgedager, minst 10 timer hver dag. De ansatte fikk ingen lønn, og hadde ikke avtalt at opplæringen skulle skje slik. De måtte dekke reiseutgifter selv.
- **En av mellomlederne (med østeuropeisk bakgrunn) i RenoNorden tvang de ansatte til å betale ham 700 euro (5500 kroner) i beskyttelsespenger. Han truet med at de kunne miste jobben, bli satt til hardere arbeidsoppgaver, lengre ruter osv. Dette er selvsagt ulovlig.**
- De fleste mottok ingen arbeidsavtale. Noen fikk arbeidsavtale i september for ansettelse som hadde vart siden april, avtalen var tilbakedatert til 5. mai. Dette er lovbrudd.
- **Arbeidsdagene startet i fem-seks-tiden om morgenen og varte «til ruta var ferdigkjørt». Overtidstimer ble ikke registrert. Det fantes ingen overtidsgodtgjørelse. Dette er lovbrudd.**
- Etter arbeidsdagen ble ansatte pålagt å utføre arbeid for ledere i RenoNorden i disses private hjem, uten betaling.
- Lønn kom først nærmere tre måneder etter at arbeidsforholdet begynte. Tre av arbeidsukene var da utelatt – de ble ikke betalt.
- **En bulgarer fikk en tung container over seg og ødela ankelen. To dager senere fikk han beskjed fra en av RenoNordens ledere om at selskapet**

ikke ønsket sykemeldte ansatte, hvorpå han ble transportert til Gardermoen og satt på flyet til hjemlandet.

Vi vil understreke at Manifest Analyse ikke har samlet dokumentasjon for arbeidernes påstander. Noen av de alvorlige tilfellene bekreftes av arbeidere som står fram i Dagbladet 24. august 2010. Vi går ut i fra at RenoNorden har andre oppfatninger av hva som har skjedd. Spørsmålet om hvorvidt det er drevet utenfor lovens grenser blir forhåpentlig besvart gjennom etterforskningen av selskapet. Men for kommuner som har valgt å spare penger ved å gi kontrakter til RenoNorden, er det etter Dagbladets oppslag god grunn til bekymring over hva slags selskap de finansierer.

DAGBLADETS OPPSLAG

I Dagbladet 24. august står tidligere ansatte i RenoNorden fram og forteller at de ble «behandlet som slaver». «Etter at jeg ble skadet på jobben fikk jeg beskjed om å reise hjem. «Vi trenger ikke syke ansatte», sa sjefen til meg,» forteller bulgarske Ivan Lazarov Dimitrov. Han hadde fått en tung container over seg. I stedet for å hjelpe til med legebehandling, satte RenoNorden ham på flyet til Bulgaria. Mens Dimitrov hevder han aldri fikk noen lønn, har lønna til RenoNordens daglige leder økt fra 527.000 i 2004 til 1,2 millioner i 2009.

EN PRIVAT PENGEMASKIN

Anbudsgiganten har hatt en eventyrlig omsetningsvekst og henter nå ut svært høye fortjenestemarginer. Inntektene er økt fra tre millioner kroner i 2001 til nær 380 millioner i 2009. Driftsresultatet i 2009 var 63,9 millioner kroner – hentet fra offentlige budsjetter.

RenoNorden vinner kontrakter ved å være billigst. Men hvordan klarer selskapet både å ha skamlave priser og samtidig gi eierne skamløst store overskudd? Ifølge daglig leder Svein Tore Aurland er hemmeligheten «en effektiv organisasjon og nøktern pengebruk». Dagbladets avsløringer tyder på at et mer presist svar kan være «rovdrift på ansatte».

ET RESULTAT AV KONKURRANSEUTSETTING

Det er anbudskapitalismens sanne ansikt. Dette er hva Høyre og Frp vil ha mer og mer av: Konkurransetsetting i kommunene. Konkurransetsettingen gjeninnfører uhemmet priskonkurranse på ufaglært arbeid. Med Øst-Europa inne i vårt arbeidsmarked, fører dette til en nedadgående spiral av lønns- og arbeidsvilkår. For arbeidsfolks rettigheter skrus klokka tilbake. Dette kaller Siv Jensen «fremskritt». Høyre kaller det trolig internasjonal solidaritet.

RenoNorden-saken er dessverre ikke enestående. Den kommer i kjølvannet av en lang rekke avsløringer av skitne arbeidsforhold innen renhold. Også der fører konkurransetsetting til sosial dumping i offentlig regi. I et av verdens rikeste land er vi så oppsatt på å spare noen kroner på kommunens budsjett at vi setter hele den norske arbeidslivmodellen i fare. Er dette hva velgerne vil? De rødgrønne partiene må vise handlekraft. Alle vet at Høyre og Frp ikke vil løfte en finger for effektive tiltak mot sosial dumping.

OFFENTLIG SEKTOR OG SOSIAL DUMPING

Statsminister Jens Stoltenberg skrev i Dagbladet i fjor: «Sosial dumping truer vår samfunnsmodell. Nå forsterker vi innsatsen mot useriøse aktører.» Denne saken aktiverer skillelinjene i norsk politikk. De rødgrønne har gjort langt mer enn Høyre og Frp ville gjort. Solidaransvar for lønn og allmenngjøring av visse tariffavtaler er eksempler på viktige tiltak som er kommet. Men problemene fortsetter å bre om seg.

Det er påfallende at så mange avsløringer nå rammer anbudsfirma med *det offentlige* som oppdragsgiver. Sosial dumping innen renhold avsløres ved kemneren i Bærum, ved Likestillings- og diskrimineringsombudet, ved Politishøgskolens boliger og i kommunene. Skal dette forestille samfunnet Det norske Arbeiderparti skapte?

Før fungerte offentlig sektor som en siviliserende motvekt til det kapitalistiske arbeidsmarkedets tendens til rovdrift på ansatte. Med våre dagers konkurranseutsetting og kroniske innsparingspress, fungerer offentlig sektor snarere som *drivkraft for sosial dumping*. Derfor må regjeringspartiene ta mer grunnleggende grep. Hvor mye hjelper det å løpe etter med plaster, hvis konkurranseutsettingens profittjag får rive stadig dypere flenger i den norske arbeidslivsmodellen?

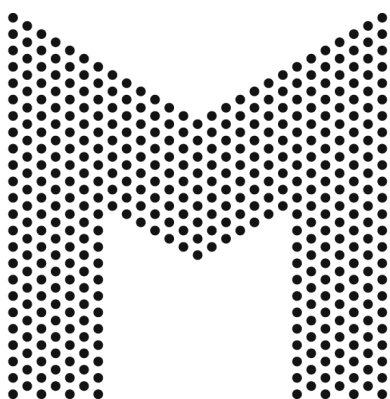
I dagens alvorlige situasjon holder det ikke at Jens Stoltenberg kan vise til at Ap ikke setter «bestemor» på anbud. Den norske modellen består av mer enn bestemor. Og nå er denne modellen truet av en dypt usosial anbudskapitalisme der konkurranseutsetting fungerer som motor for sosial dumping.

HVA SKJER VED VALGET I 2011?

Arbeiderpartiet har med denne saken fått en gyllen anledning til å vise velgerne tydelig forskjell på høyre og venstre i norsk politikk. RenoNorden har kontrakt direkte med 98 norske kommuner. Velgerne bør få høre klar tale før valget i 2011: Ap stiller til valg mot sosial dumping og vil stoppe all unødvendig konkurranseutsetting i kommunene hvor det blir rødgrønt flertall. Ta denne konfrontasjonen med høyresida, Jens. La det være Frps jobb å forklare velgerne anbudskapitalismens fortreffelighet.

24.8.2010

Manifest senter for samfunnsanalyse

MANIFEST
SENER FOR
SAMFUNNSANALYSE